

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

42499

Aşağıdaki sorularımın Dışişleri Bakanı Sayın Hakan Fidan tarafından Anayasa'nın 98'inci ve TBMM İçtüzüğü'nün 96'ncı ve 99'uncu maddeleri uyarınca yazılı olarak yanıtlanmasını arz ederim.

ÖZGÜL SAKİ

İstanbul Milletvekili

Avrupa Birliği'nin sınır koruma ajansı Frontex, son yıllarda göçmen ve mültecilere yönelik sistematik geri itme (*pushback*) uygulamaları ve bu uygulamalar kapsamında meydana gelen ağır insan hakları ihlalleri iddialarıyla uluslararası kamuoyunun gündeminde yer almaktadır.

Bu kapsamda, Frontex'in eski başkanı Fabrice Leggeri hakkında Fransa'da "insanlığa karşı suça ortaklık" iddiasıyla başlatılan soruşturma, söz konusu uygulamaların niteliğine ilişkin önemli bir hukuki eşik oluşturmaktadır. Soruşturma kapsamında, Frontex'in özellikle Akdeniz'de yürüttüğü operasyonlarda geri itme uygulamalarının sistematik hale geldiği, arama-kurtarma yükümlülüklerinin ihmal edildiği ve göçmenlerin, maruz kalacakları ağır insan hakları ihlalleri bilindiği halde Libya gibi ülkelere geri gönderilmelerine dolaylı katkı sunduğu iddiaları incelenmektedir. Bu durum, söz konusu uygulamaların yalnızca idari hatalar ya da münferit ihlaller olarak değil, öngörülebilir sonuçları bulunan ve belirli bir politika çerçevesinde sürdürülen pratikler olarak değerlendirilmesine yol açmakta; bu yönüyle Avrupa'nın sınır yönetimi politikalarının uluslararası ceza hukuku bağlamında da tartışılmasını gündeme getirmektedir. Bu yönüyle söz konusu uygulamalar, sınır yönetimi politikalarının insan hayatı üzerindeki etkilerinin yalnızca insani değil, aynı zamanda hukuki ve siyasal sorumluluklar doğuran bir alan olduğunu da ortaya koymaktadır.

Nitekim başta Uluslararası Af Örgütü ve İnsan Hakları İzleme Örgütü olmak üzere çok sayıda uluslararası insan hakları kuruluşunun raporlarında; Akdeniz'de durdurulan göçmenlerin Libya gibi ülkelere geri gönderildiği, bu kişilerin söz konusu ülkelerde sistematik işkence, kötü muamele, keyfi gözaltı ve cinsel şiddet riskleriyle karşı karşıya bırakıldığı ayrıntılı biçimde ortaya konulmuştur.

Uluslararası mülteci hukukunun temel ilkelerinden biri olan geri göndermeme (*non-refoulement*) ilkesi uyarınca, kişilerin yaşamı veya özgürlüğü açısından ciddi risk bulunan ülkelere gönderilmesi yasaktır. Buna rağmen, Avrupa Birliği'nin sınır yönetimi politikaları kapsamında geliştirilen dışsallaştırma stratejileri, göçmenlerin korunmasını değil, Avrupa sınırlarından uzak tutulmasını esas alan; bu yönüyle göçü bir insan hakları meselesi olmaktan çıkararak güvenlikçi bir kriz alanına indirgeyen bir yaklaşımı yansıtmaktadır.

Türkiye ise 2016 tarihli Avrupa Birliği-Türkiye Mutabakatı ile birlikte Avrupa'nın göç politikalarının dışsallaştırıldığı bir sınır alanı haline getirilmiş; bu çerçevede Avrupa'ya yönelen göç hareketlerinin durdurulması ve kontrolü konusunda fiilen Avrupa adına hareket eden bir aktöre dönüşmüştür. Avrupa Birliği'nin kabul ettiği Yeni Göç ve İltica Paktı ile birlikte bu yaklaşımın kurumsallaştırıldığı ve göçün Birlik sınırları dışında kontrol altına alınmasını esas alan politikaların derinleştirildiği görülmektedir. Türkiye, bu çerçevede söz konusu dışsallaştırma stratejisinin merkezinde yer alan ülkelerden biri olarak, yalnızca göç akışlarının yönetildiği bir transit ülke değil, bu politikaların uygulanması ve sonuçları bakımından doğrudan ve dolaylı sorumluluk taşıyan bir aktör konumuna yerleşmektedir. Bu bağlamda Türkiye'nin yürüttüğü sınır kontrolü, geri gönderme ve göç akışlarını engellemeye yönelik uygulamalar, uluslararası insan hakları hukuku ve geri göndermeme ilkesi açısından bağımsız biçimde değerlendirilmesi gereken bir sorumluluk alanı doğurmaktadır.

Bu bağlamda;

1. Türkiye Cumhuriyeti, Avrupa Birliği'nin sınır yönetimi politikalarına ve Frontex faaliyetlerine ilişkin insan hakları ihlali iddiaları hakkında herhangi bir diplomatik girişimde bulunmuş mudur?
2. Frontex'in eski başkanı Fabrice Leggeri hakkında yürütülen soruşturma Bakanlığınız tarafından izlenmekte midir?
3. Türkiye, Avrupa Birliği ile yürüttüğü göç işbirliğinin uluslararası hukukla uyumunu denetleyen bir mekanizmaya sahip midir?
4. Türkiye, Avrupa Birliği'nin üçüncü ülkelerle kurduğu göç işbirliği politikalarının insan hakları sonuçlarına ilişkin bir değerlendirme yapmakta mıdır?
5. Türkiye, Avrupa Birliği ile yürüttüğü göç işbirliğinde insan hakları ihlalleri riskine karşı herhangi bir ilke veya sınır belirlemiş midir?
6. Avrupa Birliği'nin kabul ettiği Yeni Göç ve İltica Paktı kapsamında öngörülen dışsallaştırma politikaları Bakanlığınız tarafından nasıl değerlendirilmektedir?
7. Türkiye, bu yeni göç rejimi içinde kendisine atfedilen rolü uluslararası hukuk açısından nasıl tanımlamaktadır?
8. Türkiye, bu işbirliği kapsamında doğabilecek uluslararası hukuki sorumluluklara ilişkin herhangi bir değerlendirme yapmış mıdır?
9. Türkiye, uluslararası platformlarda Avrupa Birliği'nin sınır politikalarına ilişkin herhangi bir eleştiri veya girişimde bulunmuş mudur?